

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

תוכן

- א. מפני שאמרו מחללין אותנו כסף על נחשת מדוחק לא שיקיים כן אלא שחוזר ומחללן על הכסף.....2
- ב. למכור דמאי ... אחד הסיטון ואחד בעל הבית מוכר ושולח לחבירו ונותן לו במתנה ואינו חושש.....2
- ג. הלוקח מן הנחתום.....3
- ד. הלוקח מן הפלטר.....4
- ה. אלו דברים שאין להם אונאה העבדים והשטרות והקרקעות וההקדשות.....5
- ו. אין להן תשלומי כפל ולא תשלומי ארבעה וחמשה.....7
- ז. שומר חנם אינו נשבע ונושא שכר אינו משלם.....8
- ח. המוכר ספר תורה בהמה ... לא אמרו אלא את אלו.....10
- ט. וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך דבר הנקנה מיד ליד יצאו קרקעות ... אין גופן מכור ואין גופן קנוי.....11
- י. אין אונאה לפרוטות.....11
- יא. שכירות יש לו אונאה ... ביומיה מכירה היא.....12
- יב. כל דבר שבמדה ושבמשקל ושבמנין אפילו פחות מכדי אונאה חוזר.....13
- יג. דאמר איהו שדאי בה כדאבעי לה ואיגלאי מילתא דלא שדא בה כדאבעי לה.....14
- יד. אם השרישו קודם לעומר עומר מתירן ואם לאו אסורין עד שיבא עומר הבא לא צריכא דהצדינהו וזרעינהו קודם לעומר ואתא ליה עומר וחליף עילויהו ולא אשרוש קודם לעומר 15

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

דף נו.

א. מפני שאמרו מחללין אותו כסף על נחשת מדוחק לא שיקיים כן אלא שחוזר ומחללין על הכסף

כבר התבאר לעיל דף נה: שסלע של מעשר¹ שני ושל חולין שנתערבו, מביא בשוה סלע מעות, ואפילו² מעות נחשת וי"א³ דדוקא נחשת מביא אבל כסף על כסף אפי' אינו אותו מטבע אסור לחלל⁴ אפי' מדוחק. ואומר סלע של מעשר שני בכל מקום שהיא מחוללת על המעות האלו, ואחר כך בורר את היפה שבשתייהן, שמכיון שחילל כסף על נחשת אסור שישאר כן שבזיון מעשר הוא, ועוד שהפרוטות מחלידות, אלא צריך לחזור ולחללו על הכסף⁵ ומחלל המעות של נחושת עליה, ותחזור הסלע היפה למעשר⁶. ואם הוא שלו צריך להוסיף חומש.

ומ"מ אינו יכול לחלל סלע זה על זה בלי להביא מעות אחרות דכיון דהמטבע שוה אין דרך חילול בכך אבל על מטבע אחרת יכול לחלל.

ב. למכור דמאי ... אחד הסיטון ואחד בעל הבית מוכר ושולח לחבירו ונותן לו במתנה ואינו חושש

כל המשפיעין⁷ במדה גסה כלומר שמוכרין בשפע הרבה ביחד ומוסיפין על המדה, כגון הסיטונות ומוכרי תבואה⁸, מותרין למכור את הדמאי, ולשלחו

¹ רמב"ם שם פרקו הלכה ב

² משמע דכ"ש מעות של כסף דמחלל.

³ כ"ד הר"ש והראב"ד וכמש"כ בחזו"א דמאי סי' ג' סק"ד

⁴ מיהו אם אין לו מעות של נחשת הוי כדיעבד ומחלל כסף על כסף.

⁵ והא דבורר את היפה שבהן היינו משום דחיישי' שמא ה' היפה שבהן המעשר ואף על פי שכבר נתחלל כיון שאסור להשאיר כן רק צריך לחזור ולחללו כנ"ל צריך לברור את היפה

⁶ כדי שהמעשר לא יפסיד אף שבשיווי המעות הן שוין מ"מ ראוי ליתן הסלע היפה למע"ש

⁷ רמב"ם הלכות מעשר פרק יא הלכה ב

⁸ סיטון הוא המוכר מאכלים רבים במדה גסה כ"כ בפיה"מ ובתויו"ט בשם תוס' כתב שסיטון הוא מוכר בלח

מדה מרובה ומוכרי תבואה הוא ביבש

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא מציעא

במתנה⁹ ואפי' מוכר בסתם כל שמפורסם שמוכר דמאי פטור מלעשר והלוקח סתם חייב לעשר מפני שהן מוסיפין על המדה ואין מרויחין הרבה, לכן הקילו חכמים עליהן¹⁰, והתקינו חכמים שיהיה הלוקח או זה שנשתלחו לו הוא המפריש מעשר דמאי. ואם¹¹ מוכר לפעמים מתוקן צריך להודיע¹² שזה שמוכר עכשיו הוא דמאי. וכ"ז דוקא¹³ במוכר או שולח לחבר אבל למכור או לשלוח לע"ה אין שום היתר וחייב לעשר.

אבל המודדין במדה דקה הואיל והמוכר משתכר ומרויח הרבה¹⁴, לא הקילו אצלו והוא מפריש ולא ימכור ולא ישלח אלא מתוקן.

וחנוני שדרכו למכור בדקה י"א¹⁵ שאפי' מוכר עתה בגסה חייב וי"א¹⁶ שאף שדרכו למכור תמיד במדה דקה אם מוכר פעם במדה גסה פטור מלעשר.

וסיטון שמוכר תמיד בגסה אפי' מוכר עתה בדקה פטור¹⁷, ואם הוא מוכר לפעמים בגסה ולפעמים בדקה לכו"ע אזלי בתר השתא, ואפי' הוא בעה"ב, לא חיישי שיאמרו משדותיו הוא מוכר ובודאי מעושר הוא רק כיון שעתה מוכר דמאי במדה גסה פטור.

ג. הלוקח מן הנחתום

⁹ חז"א דמאי סי' ו' סק"ט

¹⁰ ועי' בדברי ישראל פי"ג הי"ד שבזה"ז אין הפטור של מדה גסה כיון שפורדין מע"ש בפרוטה וכ"כ בשע"צ שם דין ה' לענין נחתומין ולא הוצרכו לכך בזמנינו שבלא"ה אין לנו דמאי.

¹¹ תוספתא דמאי פי"ג הי"ט

¹² ואם אין ידוע שמוכר סתם כגון בעה"ב שמוכר דמאי בגסה ואפשר שיחשדוהו שמוכר משדותיו צריך להודיע שמוכר דמאי אבל בסתם אסור למכור וכן הדין לשלוח.

¹³ חז"א דמאי סי' ו' סק"ז י

¹⁴ ואף על גב דבשולח במתנה ל"ש טעם זה לא הילקו חכמים והשוו מתנה למכר. חז"א שם סק"ט.

(יט) אלא מתוקן. ולכן אם מוכר סתם אין הלוקח צריך לעשר דודאי המוכר עישר כיון שהוא חבר:

¹⁵ דעת הר"ש והגר"א

¹⁶ חז"א דמאי סי' ו' סק"ז בדעת הרמב"ם

¹⁷ ואם מכר סאה בגסה ואחר הסאה מוכר לו עוד רובע הקב אף שנמפל לגסה חייב לעשר את הרובע שבזה המוכר משתכר ולפ"ד הר"ש והגר"א אם דרכו תמיד למכור בגסה פטור כנ"ל וכן להיפך שמכר לו בדקה ובסוף הוסיף לו קצת בגסה לפ"ד רבנו פטור מלעשר את הרובע שבזה אין משתכר ולפ"ד הר"ש והגר"א חייב אם דרכו למכור תמיד בדקה. חז"א שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

הלוקח פת¹⁸ מן הנחתום¹⁹ לא יעשר²⁰ מן החמה על הצוננת²¹, שאני אומר חיטים של אמש היו משל אחד, ושל היום משל אחר. וי"א²² שאפי' משל היום לשל אמש מותר להפריש ואפי' מן הצוננת על החמה שבדמאי מותר להפריש מן הרעה על היפה א"כ הי' ג"כ ב' דפוסים²³ מכיון שיש ב' רעותות שהוא גם משל היום לשל אמש וגם ב' דפוסים חיישי' לשני בני אדם, אבל ברעותא אחת אין חוששים. והעיקר בדעה ראשונה²⁴.

אבל²⁵ מן החמה על החמה ומן הצוננת על הצוננת יכול לעשר לכו"ע דבודאי שתייהן מיום א' וביום א' לא חיישי' שקנה משני בני אדם.

וכן אם ידוע ששניהם של אותו יום מפריש מזה על זה ואפי' הם מב' דפוסים ואין אומרים כיון שעשאן בב' דפוסים מסתמא לקחן מב' אנשים ולכן עשה של כל א' דפוס אחר²⁶. וי"א²⁷ שגם מדפוסין הרבה אפי' באותו יום, או מיום על חברו אפי' מדפוס לא יעשר ורק בשתי המעלות שהוא דפוס א' ויום א' אז יכול לעשר מזה על זה.

ד. הלוקח מן הפלטר

¹⁸ רמב"ם שם פרק יד הלכה ה

¹⁹ דין זה בין בלוקח מנחתום ע"ה ולענין כל המעשרות ובין בלוקח מנחתום חבר שמוכר במדה גסה באופן שפמור ממעשר שני. הו"א דמאי סי' י"ב סק"א

²⁰ מעש"ר ומע"ש ומ"ע אבל חלה יכול להפריש אפי' מן הצוננת על החמה שהרי הכל נתחייב אצלו ואם מפריש מפריש על כולם. דרך אמונה שם כה

²¹ מפת חמה על פת קרה ורבותא היא אף על גב שמפריש מן היפה על הרע משום שהחמה הוא מהיום והצוננת היא מאתמול וכ"ש מן הצוננת על החמה

²² תוס' בכאן וכ"כ בריטב"א החדשות משמם.

²³ רכנ הי' לעשות הלחם בדפוס וכשאינ הככרות דומות זו לזו מוכח שהן מדפוסין הרבה

²⁴ שכן פסקו הר"ש והרא"ש וכ"ה בתוס' הרא"ש בב"מ נ"ו א' ובתוס' רבנו פרץ שם וכ"ה דעת הרשב"א וגם הביא כן בשם הראב"ד וכ"ה בפ"י הרא"א מלוניל.

²⁵ כס"מ שם

²⁶ דלפעמים עושה הנחתום ב' דפוסים בלי סיבה ואין דרכו לקנות באותו יום מב' אנשים. כ"מ ורדב"ז ור"י קורקום דלא בר"מ וכ"ד הר"ש והרא"ש והר"י בן מ"צ דבהא לא קי"ל בר"ש ועי' בר"ש ובפה"ש ועי' בת"ט ובתוס' אנשי שם ומש"כ בפה"ש דהגר"א פוסק בר"מ משום דר"ש מכריע כמותו בתו"מ דקאי אפלטר ופסק כן צ"ע דלמסקנת הירו' ר"י לא פליג בחלה ואין כאן מכריע וגם למסקנא לא קאי אפלטר.

²⁷ במאירי שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

הלוקח מן הפלטר²⁸ שהוא הלוקח מנחתומים ומוכר²⁹, אף על פי שהן דפוסין הרבה, אם קונה מפלטר ע"ה³⁰ ולא נודע מאיזה נחתום קנה חיישי' שמא קנה מנחתום ע"ה, ומעשר מאחד על הכל, ובלבד שלא יהא משל היום על של אמש³¹, כמו שהתבאר, שהנחתום שמוכר לפלטר עושה עיסתו דפוסין הרבה, לכן אין לחוש בשינוי דפוסין ופלטר אין דרכו לקנות רק מנחתום א', אבל הלוקח מן המנפול כלומר פלטר עם היקף סחורה גדול³², ודרכו לקנות מכמה נחתומים אפי' ביום א', מעשר מכל דפוס ודפוס, כלומר שמכל צורה של לחם יפריש רק על צורה הדומה לו, דכיון שהוא דפוס אחר חיישי' שקנהו מנחתום אחר ואפי' באותו יום, שהמנפול לוקח משני נחתומין.

ה. אלו דברים שאין להם אונאה העבדים והשטרות והקרקעות וההקדשות

²⁸ רמב"ם שם הלכה ו

²⁹ רבנו בפיה"מ וכ"פ רוב הראשונים

³⁰ ודע דנחתום המוכר לפלטר אפי' הפלטר חבר חייב הנחתום לעשר כנ"ל פ"ט הי"ב וגם נחתום המוכר לבעה"ב אם הבעה"ב ע"ה חייב הנחתום לעשר כנ"ל דלא פטרו אלא נחתום המוכר לבעה"ב חבר כנ"ל שם ולפ"ז א"א לפרש כאן בפלטר חבר דכיון דפלטר חבר אם קנה מנחתום חבר כבר עישר הנחתום ואם קנה מנחתום ע"ה חייב הפלטר לעשר ובודאי עישר וא"צ הקונה ממנו לעשר לא מעשר ולא חלה אלא מיירי בקונה מפלטר ע"ה ולא נודע מאיזה נחתום קנה וחיישי' שמא קנה מנחתום ע"ה. דרך אמונה שם כמ

³¹ ר"ש ורא"ש ור"י בן מ"צ והרע"ב וכ"ד רבנו כמש"כ הכ"מ ור"י קורקוס וכ"פ הגר"א בשנו"א

³² יזה ר"ש ורא"ש ורע"ב מפרשים דמנפול הוא הלוקח מהרבה פלטרין ומוכר וצריך לעשר מכל כבר וכבר אפי' שניהם מדפוס א' ויום א' שמא לקח מב' פלטרין שלקחו מנחתום א' ע"ה והפלטרין היו א' חבר וא' ע"ה או שניהן ע"ה וא' מהן תיקן ודין חלה ומעשר שוין בזה. ועיין חזו"א דמאי סי' י"ב סק"ח וכ"כ בתוס' רעק"א לפ"ד הר"ש ע"ש ו

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

אין דין³³ אונאה בעבדים, שטרות וקרקעות³⁴, ומ"מ יש בהם איסור אונאה³⁵.
ובשטרות כסף יש אונאה.

אין אונאה בהקדשות, ודוקא³⁶ בהקדש בדק הבית, שאינם בכלל עמיתך,
וכ"ש בקדושת הגוף שאין בהם משא ומתן, אבל הקדש עניים והקדש
ביהכנ"ס יש בהם אונאה³⁷, ודין חולין גמור יש להם.

³³ שו"ע ונו"כ חו"מ רכז כט

³⁴ וכתב הסמ"ע לשיטה זו שגזירת הכתוב הוא, כדדרשינן בגמרא דבר הנקנה מיד ליד לאפוקי קרקע, ועבדים הוקשו לקרקע, ושטרות נתמעמו משום שאין גופן ממון (, וכתב מהרי"ט חו"מ סימן יט דה"ה כשאין לו קנין בגוף החפץ אלא שיש לו זכות בריוח, ה"ז כדבר שאין גופו ממון, ונראה דה"ה מניות אין גופן ממון, ועי' שו"ת מהרש"ם ח"ב סימן לד' בדין תעודות הגרלה. ובדין שמרי כסף אם יש להם דין שטרות או מטבעות, עי' ספר ברית יהודה פרק יח סעיף ג שהבאתי מדברי האחרונים, ונראה דעת רוב האחרונים שדינם כמטבעות, עכ"פ לענין אונאה ובדירות בומננו בא"י בדבר הזכות לדמי מפתח, נראה דממ"נ אין בהם דין אונאה, או משום שדינם כקרקע, או משום שאין גופן ממון, והיינו שאין לשיכר קנין בדירה ממש.

³⁵ סמ"ע סימן רכז ס"ק נא בשם מהרש"ל, דלא גרע מאונאת דברים וגניבת דעת, וכ"כ בחידושי רעק"א בשם הרמב"ן על התורה פרשת בהר (וכ"כ החנוך מצוה שלו בשמו), שאף בלאו דאונאת ממון עובר, שהרי קרא דאל תונו קאי בפשוטו באונאת קרקע, אלא שחז"ל מיעטו קרקע מדין החזרת אונאה וביטול מקח מקרא דמיד עמיתך, עי' ברמב"ן שם שהאריך, ובסוף דבריו נראה שלפירושו השני בפסוק אין איסור באונאת קרקע, ובמשל"מ כתב בשם התוס' דאף לאו ליכא, ועי' נח"צ מ"ש על דברי הרמב"ן, וכתב שבמקום שאין דין חזרה אינו מתקן הלאו כשמחזיר, ומתנה בעלמא יהב ליה, ועי' באור החיים בחומש שם שנראה שמדיני שמים צריך להחזיר אף באונאת קרקע (וכ"כ בחושן אהרן), וכתב שעובר משום לאו דאונאת דברים, ועי' מנ"ח שם.

³⁶ סמ"ע שם

³⁷ ועי' רמ"א באו"ח סימן קנ"ג סעיף ז ובמג"א וט"ז שם, ובשו"ת שו"מ מהדו"ד ח"ג סימן קל"ז נראה שהבין בדברי הט"ז שיש דין אונאה, ובמשפט שלום סעיף טו דחה דבריו, עיין שם. ובשו"ת שבות יעקב ח"א סימן קסו כתב בשם שו"ת באר עשק סימן ג שכשם שנתמעמו ממון קהל מדין רבית שאינם בכלל עמיתך, ה"נ אין אונאה בשל קהל והשבוי דחה דבריו, דא"כ גם בגזל ועושק דכתיב רעד נמעט בשל צבור, ומצינו דגזל ועושק של צבור המיר משל יחיד, וגבי רבית טעם אחר יש, עיין שם, ועי' ערך ש"י סימן רכז סעיף כט, ועי' ספר צדקה ומשפט פרק יד הערה סד. ובספר דבר אברהם הביא מחלוקת הראשונים אם יש אונאה בהקדש ביהכנ"ס והעלה שאין להוציא ממון מספק.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

יש אומרים³⁸ שבאונאת עבדים, שטרות וקרקעות אפילו מכר שוה אלף בדינר, או שוה דינר באלף אין בהם דין אונאה, ויש אומרים³⁹ שרק עד חצי שווים אין בהם דין אונאה, וביותר מזה המקח בטל⁴⁰.

ו. אין להן תשלומי כפל ולא תשלומי ארבעה וחמשה

כבר התבאר במסכת ב"ק דף סב: ודרף עו. שהגונב⁴¹ עבדים ושטרות וקרקעות אינו משלם תשלומי כפל, שלא הייבה תורה הכפל אלא במטלטלין שגופן ממוזן שנאמר (שם) על פל דבר פשע על שור על חמור על עשה על שלמה אבל העבדים הוקשו לקרקעות⁴² שנאמר (ויקרא כה פסוק מז) והתנחלתם אתם לבניכם, והשטרות אין גופן ממוזן.

וכן הגונב את הגוי⁴³ או שגנב נכסי הקדש אינו משלם אלא הקרן בלבד⁴⁴ שני' (שמות כב פסוק ח) ישלם שנים לרעהו, לרעהו ולא להקדש, לרעהו ולא לגוי.

³⁸ שו"ע ונו"כ שם, ובאונאת לוקח עד כפליים, ודוקא באונאת מקח וממון, אבל במום, וכן במדה ומנין יש אונאה אף באלה.

³⁹ רמ"א שם כדעת ר"ת, וכתב בספר התנוך לשיטה זו דלא גזיה"כ היא, אלא משום ששוה כל כסף, והרמב"ן בפירושו החומש מצדד לומר שכל דין חזרת אונאה אינו אלא מקבלה, ומלשון הרמ"א משמע שרק ביותר ממחצה יש ביטול מקח, וכדמוכח מלשון התוס', אבל הסמ"ע כתב בשם הרא"ש והטור שבמחצה עצמו יש ביטול מקח, והש"ך ס"ק יב כתב שהעיקר כדעת הרמ"א (ובסימן סו ס"ק קכב כתב הש"ך שהעיקר כדעת המחבר שאף ביותר ממחצה אין דין אונאה, עיין שם), ועי' פת"ש בשם שעה"מ ובהגהות אמרי ברוך, ומספיקא דינא לא יצא.

⁴⁰ סמ"ע שם ס"ק נב, שהוא יותר משתות, ולא נתנו חז"ל באלה שיעור לדין קנה ומחזיר אונאה, וכתב רעק"א בשם כמה פוסקים דכיון דהוי ספיקא דינא אוקי ארעא בחזקת מרא קמא והמקח בטל, ועי' כנה"ג שהביא דיעה שלישית שביותר משתות יש ביטול מקח, והאריך בזה אם יכול לומר קים לי כאחד מהדעות, ועי' משפט שלום כאן שהאריך בזה.

⁴¹ רמב"ם שם הלכה ב

⁴² אף על גב דבריש פרק מרובה אמר השתא דאמרת כל ריבויא הוא כל הני פרטי למה לי חד למעוטי קרקעות וחד למעוטי עבדים וכו', ומשמע דלא נפיק ליה מהיקשא דעבדים לקרקעות אלא צריך מעוטא אחרינא לעבדים ולא מפי' ליה מכלל ופרט ומ"מ נקט רבינו ז"ל בכי האי גוונא משום דהכי הוי לישנא דברייתא ואחריה נמשך רבינו ז"ל. לח"מ שם

⁴³ רמב"ם שם הלכה א

⁴⁴ וכתבו התוספות בפ"ק דב"ק דהא דממעטינן הקדש מדין גנב דכתיב וגונב מבית האיש ולא מבית הקדש לאו דוקא מדין גנב דה"ה דכל ארבעה אבות נזיקין ליתנהו בהקדש. והוקשה להם מהא דאמרינן בפרק השואל כי יאכל קדש פרט למזיק דפטור מן החומש הא קרן משלם ותירצו דהוא מדרבנן אבל מן התורה פטור אף מן הקרן משום דהקדש ליתיה בתורת נזיקין. ועיין או"ש שהאריך וכתב נסתפקתי, גנב מי מתחייב בהקדש לשלם קרנא היכי דליתא בעיניה, אף דנתמעט מוגונב מבית האיש לא מבית הקדש זה דוקא לענין כפל דלא

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

וכן הגונב קדשים מבית בעליהן בין קדשי קדשים בין קדשים קלים בין קדשים שאין הבעלים חייבין באחריותן בין קדשים שהבעלים חייבין באחריותן, הרי זה פטור מן הכפל ומתשלומי ארבעה וחמשה, שני (שם פסוק ו) וְגַנֵּב מִבֵּית הָאִישׁ⁴⁵, ולא מבית הקדש.

ז. שומר חנם אינו נשבע ונושא שכר אינו משלם

לא נאמרו דיני שומרים⁴⁶ בקרקעות⁴⁷, וכל דבר המחובר לקרקע חשוב בקרקע⁴⁸, אפילו ענבים העומדים להבצר⁴⁹. (ונחלקו הפוסקים בתלוש

משלם, אבל בהשבה מחייב, ואם נגנב או נאבד בעי לשלם קרנא, ולמ"ד דמזיק הקדש פטור (מעילה י"ט ע"א), נראה דכ"ש הוא דמיפטר בנגבה מהשבה, אבל לפסק רבינו דמזיק הקדש חייב
⁴⁵ התוס' ז"ל בריש מרובה הקשו דתרי קראי למה לי קרא דרעהו וקרא דוגונב מבית האיש ומדברי רבינו ז"ל שהביא כאן קרא דרעהו ולמטה קרא דוגונב למדתי תירוץ לקושיא זו דאצטריכו תרי קראי דאי מחד ה"א דדוקא קדשים שאינו חייב באחריותן אבל כשחייב באחריותן מקרי רעהו כסברת ר"ש קא משמע לן מיעוטא אחרנא וגונב מבית האיש דאפילו קדשים שחייב באחריותן פטור עליהן ולהכי כתב רבינו ז"ל למטה גבי דינא דבין קדשים וכו' קרא דוגונב מבית האיש וכו'. לח"מ שם
⁴⁶ שו"ע ונו"כ שא א וסו מ

⁴⁷ הקצה"ח (סימן צה) כתב הטעם שבמחובר לקרקע פטור לדעת הרמב"ם משום דלא שייך בהם קנין להתחייב, וגם קנין אגב לא שייך בהם כיון שבקרקע גופיה אינו מתחייב, ובנה"מ כתב שיתכן בהם קנין אגב, עיין שם ובמש"כ נתיבות, ועי' בטבעת החושן שם ובהשמטות מדברי האחרונים.

⁴⁸ ועי' סימן צה (סעיף ב) ובסימן קצג (סעיף א), ומשמע שם מדברי הסמ"ע שבצריך קצת לקרקע הוי בקרקע, והמ"ז והש"ך סוברים שבחובבי שומרים לכו"ע הוי בקרקע אפילו א"צ לקרקע כלל, וכמ"ש הטור בשם הר"י הלוי כיון שנתנם לשמור כדי שישארו בקרקע,
⁴⁹ שו"ע ונו"כ שא ה

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

ולבסוף חיברו אם דינו כקרקע), ולא בעבדים⁵⁰ ושטרות⁵¹, ושקים דינם כשטרות⁵². אך שטרות כסף דינם כמטבעות. ודעת רוב הפוסקים שפטור אפילו בפשיעה⁵³, ובשליחות יד פטור בכל אלו⁵⁴. אבל הזיק בידים חייב⁵⁵, ויש אומרים⁵⁶ שאף שומר שמסר לשומר חייב באלה.

⁵⁰ (שעבדים הוקשו לקרקעות, ובש"ך (סימן צה ס"ק יח) כתב בשם המ"מ דדוקא עבדים הוקשו לקרקעות, אבל בני הורין לא. והש"ך הולק וסובר שאף בני הורין הוקשו לקרקעות (צ"ע בש"ך (סימן רכו ס"ק יט) דמשמע דוקא פועל בן הורין הוקש לקרקע, אבל לא בן הורין סתם. ובנה"מ (שם) כתב בשם התומים כדעת המ"מ וסיים שנכון הוא. ובקצה"ח (שם סק"ח) משמע דתליא במחלוקת ראשונים, ובסוגיא שם (דף נח ע"א) כברייתא דלשומר את התינוק משמע שיש דין שמירה בתינוק, ולדברי רש"י שם לא הקשו אלא מדין הקדשות, ואף לדברי שאר ראשונים לא הקשו אלא מהא דלשומר את הזרעים שהוא קרקע, וממה שכתבו הפוסקים שיש דין אונאה בשכירות פועל, אף על פי שהוא בן הורין אין להוכיח, דשאני התם שעצם שכירות פועל הוא כעבדות, וכן משמע מדברי הש"ך שם דכל שצריך לשומו כעבד שייך יותר לומר שדינו כעבד, אבל לשומר בן הורין שאין בו שום צד עבדות, נראה לדעת רוב הפוסקים שיש דין שמירה בבן הורין, וע"כ נראה שהשומר על האדם (כגון זקן או חולה) או על התינוק והזוק, חייב השומר (אבל פשוט שאינו חייב בד' דברים), ועי' שו"ת שו"מ (מהר"ב ח"ב סימן ל). ונראה ששומר תינוק חייב גם לשומר שלא יזיק, ואם הזיק חייב השומר, כדמוכח בסימן שצ (סעיף יב), ואף על גב דשם מיירי שהוא שומר ביתו, אפשר שכל נזק הבא ע"י האדם, הוא בכלל שמירתו. וצ"ע. פתחי חושן חלק ג פרק א הערה מט

⁵¹ ומשמע מדברי נה"מ (סימן רלב סק"ז) שכל דבר שאינו שוה לפי ערכו העצמי, אלא שעל ידו יכול לגבות ממון, ה"ז בכלל שטרות שאין גופן ממון, וכתב שם דה"ה אם לקח המלוה משכון שאינו שוה כנגד החוב, דס"ל לשמואל אבד קתא דמגלא אבד אלפא זווי, אם יתן המלוה משכון זה לאחר לשמרו, שאין השומר חייב אלא לפי ערכו ולא לפי ערך החוב שהפסיד, עיין שם. ועיין פתחי חושן שם הערה נלגבי תעודת זיהוי כדרכות רשיון או תעודת זהות וכדומה.

⁵² פתחי חושן שם הערה נ

⁵³ שו"ע שם בדיעה ראשונה, וכן הכרעת הרמ"א, ובדיעה שניה כתב השו"ע שיש מחייבים בפשיעה, וכתב הסמ"ע (סימן שא סק"ג) הטעם דהו"ל כמפסיד בידים, ודעת הש"ך (שם סק"ג ובסימן סו ס"ק קכו) שחייב בפשיעה, וכתב דלא פטרה תורה אלא ממה שחייבה תורה, אבל בפשיעה שמסבא חייב, לא מיעטה תורה לפטור, ועי' נחל יצחק (סימן סו סעיף מ). ובשער משפט (סימן סו ס"ק לד) מסיק שאם תפס מן השומר יכול לומר קים לי כדעת המחייבים, ובערך ש"י כתב בדרך הכרעה שבשאר דברים אפשר לומר שהוא בכלל גרמי וחייב, אבל בשטרות שאף השורף אינו אלא גרמי, נמצא דפושע הוא כגרמי דגרמי, ובזה לא חיבוהו (כעין זה כתב במנחת, אלא שכתב שמ"מ חייב מדרבנן), ועי"ש דנראה דלאו לכו"ע כתב כן, ובאמרי בינה (דיני פסח סימן ה) מצדד לומר שעפ"י דברי המחנ"א שפשיעה בכלל גרמא, א"כ חייב בדיני שמים, ועי' שו"ת מהרש"ם (ח"ב סימן קלח וחי"ג סימן פה). ובחלקת יואב (חו"מ סימן יב) האריך לחלק בסוג הפשיעה, שאם הניח החפץ בבית שאינו נעול, אינו אלא גרמא, ורק בשומרים חייב ובשטרות פטור, אבל אם לקח החפץ אתו ונפל ממנו מחמת פשיעה, דינו כמוזיק, דומיא דהיתה אבן מונחת בחיקו ונפלה שהיב מדין מזיק, בזה חייב אף בשטרות, ועי"ש שהאריך לבאר שיטת התוס' בדין פשיעה בשטרות, ועי' שו"ת אבנ"ז (או"ח סימן שכו).

⁵⁴ מנחת פתים וכ"כ במנחת חנוך

⁵⁵ סמ"ע (סימן שא סק"ג),

⁵⁶ רמ"א סימן שא סוף סעיף א בשם שו"ת הרא"ש, משום דהו"ל כמוזיק בידים, וסיים שיש חולקין והוא דעת מהרי"ק שפוטור גם בזה, והש"ך (סק"ד) כתב שאף הרא"ש אינו מחייב אלא כשמסר לשני בתורת מתנה ולא בתורת שמירה, והוכיח ששומר שמסר לשומר לא גרע מפשיעה לכו"ע, וכ"כ בסימן סו (ס"ק קכו), וכעין זה כתב בתומים (שם סק"ע). ובשער משפט (שם) כתב לתרין דברי הרמ"א דדוקא מטלטלין שיש בהם חיוב

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

וכן אין דיני שומרים בנכסי עכו"ם⁵⁷, ולא בנכסי הקדש גבוה, בין הקדש מזבח ובין הקדש בדרך הבית⁵⁸, אבל ממון הקדש עניים והקדש בית הכנסת יש בהם דיני שומרים⁵⁹, ודוקא ממון עניים ידועים, אבל ממון עניים שאינם ידועים, הרי זה ממון שאין לו תובעים ואין בו דיני שומרים⁶⁰.
אלו דברים 61 שאין נשבעין עליהם. מן התורה, קרקעות אפילו של חו"ל⁶², ועבדים, ושטרות, והקדשות, וכן נכסי עובדי כוכבים, לא שנא מודה מקצת, לא שנא כופר בכל ועד אחד מכחישו, לא שנא שבועת השומרים. אבל שבועת היסת, נשבעין אפילו על דברים אלו. וכן ע"י גלגול נשבעין עליהם. והקדשות שאמרו, דוקא הקדש גבוה, אבל הקדש לעניים או לבית הכנסת או לספר תורה וכיוצא בזה, נשבעין עליהם כמו שנשבעין על נכסי הדיוט.

דף נו:

ח. המוזכר ספר תורה בהמה ... לא אמרו אלא את אלו

שבועה, א"כ גם כשמסר לשומר אחר שיכול להשביעו, לא חשיב פשיעה, אבל בשטרות דלאו בני חיוב שבועה הן ולא יוכל להשביע השומר השני, אין לך פשיעה גדולה מזו שמסר למי שאינו יכול להשביעו, וה"ו כמאבדו בידים, וכעין זה כתב בערוה"ש. והנה"מ (סימן שא סק"ב) כתב דשומר שמסר לשומר שחייב כל שלא הוברר שהשני לא פשע, הוא משום שחושדין בו שעדיין בידו הוא, ולכן הראשון חייב משום דהו"ל כמוזיק בידים, אבל אם ידוע שנאנס אצל השני פטור הראשון, ואין זה כתחלתו בפשיעה וסופו באונס, ועפ"י העלה שהרא"ש והמהרי"ק לא פליגי, דהרא"ש שמחייב איירי בשאין ידוע אם נאנס אצל השני, והמהרי"ק שפטור איירי בשידוע שנאנס. ובעיקר דברי הרמ"א תמה הנה"מ דמהרי"ק איירי בצדקה דהוי ממון שאין לו תובעים, ובכ"ה"ג אף מוזיק בידים פטור, וע"י דברי חיים (דיני שומרים סימן ה) ובחלקת יואב (מהדו"ב סימן טו).

⁵⁷ ובמנחת חנוך (מצוה נו אות ו) כתב שאף להרמב"ם שמחייב בפשיעה בעשו"ק, מודה בנכסי עכו"ם, שאפילו מוזיק בידים פטור (וכ"כ באבני"ז או"ח סימן שכו), ודלא כהשאנ"א והח"י שסוברים שגם בנכסי עכו"ם חייב בפשיעה, ומ"מ בנכסי הקדש כתב שלהרמב"ם חייב בפשיעה עיין שם.

⁵⁸ דייק המנ"ח (שם אות ו) מדברי הרמב"ם שאין נ"מ בין קדשים קלים לבין קדשי קדשים, וכן קדשים שחייב באחריותו.

⁵⁹ נה"מ (שם סוף סק"ו), וע"י שו"ת לחם רב (סימן קפו), וע"י צדקה ומשפט (פרק י), והרדב"ז (ח"א סימן תעה) מצדד לומר שס"ת בכלל הקדשות לענין שומרים, ותמהו עליו הערך ש"י והד"ג (כלל ו סימן יא).

⁶⁰ שו"ע ונו"כ שם ונתבארו פרטי הדינים בספר צדקה ומשפט (פרק י), וע"י שער המשפט (סימן פז ס"ק כו), חו"ד (סימן קסו סק"י), נחלת צבי (סימן שא), ערך ש"י (סימן עב), אורחות המשפטים (כלל כב), דברי חיים (דיני שומרים סימן טז) ובשו"ת אמרי יושר (ח"ב סימן לה אות ב).

⁶¹ שו"ע ונו"כ צה א

⁶² לאפוקי מדעת הגאונים (הו"ד בטור סעיף ד) דסברי הואיל ולענין שדה חרם אין להם דין קרקעות הוא הדין לענין שבועה ואונאה, קמ"ל דלא, דהא לאו מטלטלין נינהו. אורים ב

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

בכל מטלטלין⁶³ יש דין אונאה, אפילו בספרים ואבנים טובות⁶⁴.

ט. וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך דבר הנקנה מיד ליד יצאו קרקעות... אין גופן מכור ואין גופן קנוי

כבר התבאר לעיל דף מז: שאסור⁶⁵ להונות⁶⁶ את חברו בין במקח (לקנות ממנו בפחות משוויו) ובין בממכר (למכור לו ביותר), ואם אינהו עובר בלאו, שנאמר (ויקרא כה פסוק יד) וְכִי תִמְכְּרוּ מִמְכָּר לְעִמִּיתְךָ אוֹ קָנָה מִיַּד עִמִּיתְךָ אֶל תֹּנוּ אִישׁ אֶת אָחִיו וַיֵּשׁ אֹמְרִים⁶⁷ שאפילו לעכו"ם אסור.

אין דין אונאה בעבדים⁶⁸, שטרות וקרקעות⁶⁹, ומ"מ יש בהם איסור אונאה.

י. אין אונאה לפרוטות

⁶³ שו"ע ונו"כ רכז טו

⁶⁴ לאפוקי מדברי ר"י שאין אונאה לס"ת, בהמה ומרגלית משום שאין קצבה לדמיהן, ובשו"ת הת"ס חו"מ סימן קמג כתב שמדברי ר"י נראה דקאי על ס"ת, והפוסקים שנקטו סתם ספרים, משום שבזמן המשנה למדו יותר בס"ת ובזמן הפוסקים למדו יותר בספרים, והרבותא היא בספרים יותר.

⁶⁵ שו"ע ונו"כ רכז א

⁶⁶ וכתב הטור בשם הרמב"ם שהוא בכלל גזילה ואין לוקין עליו משום שניתן להשבון כמו בלאו דגזילה, ומדברי התוס' ריש פ' איזהו נשך משמע דלוקין על לאו דאונאה, וכבר האריכו האחרונים בדין מלקות במקום שאינו ניתן להשבון, ע"י משפט שלום כאן ובאבן האזל פי"ב מה' מכירה. והמאנה את הגר עובר בלאו נוסף, ולהרמב"ם באונאת ממון עובר גם משום לאו דאונאת דברים, ובגר עובר בג' לאוין, ע"י מנ"ח מצוה סז. ומשמע מדברי הפוסקים שאפילו אינו מאנהו, אלא שזה נתאנה מעצמו, כגון שהמוכר אומר בכך וכך והלוקח יודע שהוא שוה יותר, צריך להודיעו, ואם לא הודיעו עובר בלאו, וכן להיפך, ומסתבר שאפילו לא ידע בשעת מכירה רק אח"כ נודע לו שאינהו צריך להודיעו, וכתב הח"ח בקונטרס ליקוטי אמרים שגם אם הלוקח יודע שהחפץ נתיקר צריך להודיעו ואם לא הודיעו עובר,

⁶⁷ רמ"א סימן שמח סעיף ב, שאסור להטעותו (ע"י פרק א הערה ג), ומשמע מדברי הסמ"ע שם שלא מדין לא תונו הוא שלא נאמר אלא בישראל, אלא מדין גניבת דעת שאסור גם לעכו"ם (ע"י פרק טו), וכן סתם בשו"ע הרב, אלא שמדבריו משמע שגם בגניבת דעת אם יש בו גניבת ממון אסור מן התורה כגונב ממון, ובה' גזילה כתב שאם מטעה העכו"ם בחשבון בנתינת המעות ה"ז כגונב החפץ ולא כמפקיע חובו,

⁶⁸ שו"ע ונו"כ שם כט

⁶⁹ וכתב הסמ"ע לשיטה זו שגזירת הכתוב הוא, כדדרשינן בגמרא דבר הנקנה מיד ליד לאפוקי קרקע, ועבדים הוקשו לקרקע, ושטרות נתמעטו משום שאין גופן ממון.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

כבר התבאר לעיל דף נה: שהמאנה⁷⁰ את חבירו במקח, אם היתה כל האונאה פחות מפרוטה⁷¹, כגון שמכר הפץ שוה ג' פרוטות בב' ומחצה או בג' ומחצה, שיש אונאת שתות פחות משוה פרוטה, אינו צריך להחזיר⁷², ויש אומרים⁷³ שאינו חייב להחזיר עד שיהא באונאה יותר מפרוטה.

יא. שכירות יש לו אונאה ... ביומיה מכירה היא

יש דין אונאה⁷⁴ בשכירות מטלטלין⁷⁵, ובפחות משתות הרי זה מחילה, ובאונאת שתות, בין נתאנה השוכר ובין נתאנה המשכיר, השכירות קיימת ומחזיר האונאה, כדין אונאה במכירת מטלטלין. אפילו לזמן מרובה⁷⁶.

היתה האונאה יותר משתות⁷⁷, כל שלא נתקיימה השכירות יכולים לחזור ולבטלה, אבל לאחר שכבר נתקיימה אין כאן אלא החזרת האונאה⁷⁸.

⁷⁰ שו"ע ונו"כ רכו ה

⁷¹ בפת"ש סוף ס"ק כג מסתפק באם אינה לרבים או לשותפים ואין מגיע פרוטה לכל אחד, אם דומה לאבידה שאינו חייב להחזיר אלא כשיש ש"פ לכל אחד (או דילמא שאני התם שפחות מש"פ אינו בכלל אבידה, אבל כשיש דין אונאה אפשר שחייב להחזיר, וכן מסתפק במשכנות הרועים, ובפעמוני זהב סובר דמייא לאבידה, ואפשר עוד לחלק לדעת הפוסקים שאף בפרוטה או ביותר מפרוטה אין דין החזרת אונאה, הרי מוכח שאינו דומה לשאר דיני ממונות שלעולם שוה פרוטה ממון הוא, אלא שדין אונאה תלוי במקח, וכל שיש במקח דין החזרה א"צ שיהא לכל אחד שיעור החזרת אונאה.

⁷² מדברי הרא"ש שבכ"ח מותר לכתחלה, ומסתבר שאף ביותר משתות בפחות מש"פ אין דין ביטול מקח. פתחי חושן חלק ה פרק יא הערה ו

⁷³ שו"ע שם, אבל הרמ"א סובר שבפרוטה בצמצום חייב להחזיר, וכתב הסמ"ע לדעת המחבר שאף ביטול מקח אין בזה, כגון שהמקח היה שוה ד' פרוטות, אף כשהאונאה יותר משתות אין המקח בטל, והטור הביא בשם הר"ף שעד מעה אין דין החזרת אונאה, ולא הובאה דיעה זו בשו"ע.

⁷⁴ שו"ע ונו"כ שם לה

⁷⁵ ולענין אונאה לכו"ע אמרינן שכירות ליומיה ממכר הוא, אלא שדעת התוס' שם שרק לענין אונאה אמרינן כן, משום דכתיב ממכר מיותר, ודעת כמה פוסקים שגם לשאר דברים אמרינן כן, אלא שלא קנה כגוף החפץ כי אם בזכות ההשתמשות

⁷⁶ ואין בשכירות שיעור כדי שיראה לתגר או לקרובו, וכתב המ"מ הטעם שבקנין מטלטלין דרך להראותם, ומדלא הראה מחל, אבל בשכירות אין דרך להראות, והביאו הסמ"ע (שם ס"ק סד). והוסיף שכיון שאין שכירות משתלמת אלא לבסוף אין דרך להראות אלא בזמן התשלום שכבר עבר זמן מרובה, ושוב לא הילקו.

⁷⁷ כסף משנה (פרק יג מה' מכירה הלכה יז), וכן משמע בסמ"ע (סימן רכו ס"ק סד), כדין ביטול מקח במכירה.

⁷⁸ סמ"ע (שם) שמפרש כן דברי השו"ע שסתם שאפילו ביותר משתות מחזיר האונאה, משום דאיירי לאחר שכבר נעשתה המלאכה ולא שייך ביטול מקח על העבר. ונראה לפי"ז שאם עשה חלק מהמלאכה, יכול לחזור מכאן ולהבא, ועל העבר מחזיר האונאה, ועי' ברית יהודה (פרק ח הערה לא).

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

דין אונאה⁷⁹ בשכירות קרקע כדין אונאה במכירת קרקע.

יב. כל דבר שבמדה ושכמשקל ושכמנין אפילו פחות מכדי אונאה חוזר

לא נתנו חז"ל⁸⁰ שיעור לאונאה שתות אלא כשנתאנה בשווי המקח, אבל בטעות במדה או במנין או במשקל, אפילו בכל שהו, צריכים להשלים הטעות⁸¹, אפילו בקרקע⁸², ואפילו לאחר זמן מרובה⁸³, ואף בנושא ונותן באמונה ונמצא חסר הדין כן⁸⁴, ואף אם קיבלו בקנין זה מזה שלא נשאר אצל הברו כלום, קנין בטעות הוא.

⁷⁹ ברמ"א (סימן שטו סעיף א) ובשו"ע (סימן רכו סעיף לב) כתבו שאין אונאה בשכירות קרקע, וכתב הסמ"ע דהיינו לדעת הסוברים שאין דין אונאה במכירת קרקע, אבל לדעת הסוברים שממחצה ולמעלה יש דין אונאה, כמ"ש בסימן רכו (סעיף כט) ה"ה שיש אונאה בשכירות, והמרדכי (פ' הזהב סימן שה) כתב בשם רבינו ברוך שלכ"ע אין אונאה בשכירות קרקע (עי' קהלות יעקב ב"מ סימן לד). ועי' בכנה"ג שהאריך בזה. עוד כתב בכנה"ג שכשם שבשכירות מטלטלין אין השיעור לחזרה בכדי שיראה לתגר, כמבואר בסימן רכו (סעיף לה), עי' פרק ב סעיף ב), ה"נ לדעת הפוסקים שיש אונאה בשכירות קרקע, מחזיר האונאה אף לזמן מרובה, ואם בא לפני התחלת השכירות, או באמצע, יכול לבטל השכירות מכאן ולהבא. ובנחלת צבי (לסימן רכו) כתב תשובה ארוכה בענין אונאה בשכירות בתים אם יש בהם דין קרקע, שהשואל מצדד לומר דהוי תלוש ולבסוף חיברו שהביא הרמ"א (סימן צה סעיף א) ב' דיעות בזה, והנח"צ האריך לדהות סברת השואל והעלה שדינו כשכירות קרקע, ועי' משמרת שלום (שם סעיף כד).

⁸⁰ שו"ע ונו"כ רלב א

⁸¹ ואין כאן דין מחילה, וכתב הסמ"ע דדוקא בשווי המקח נתנו חז"ל שיעור שתות משום שאינם יכולים לצמצם שווי המקח, משא"כ במדה ומשקל ומנין שאפשר לצמצם (ועי' כסף הקדשים סימן עה סעיף ב במי ששלח סחורה לחבירו והלה טוען שחסר מן הסחורה, ועי' פרק יב הערה פ), ודעת הרשב"ם דמ"ש לעולם חוזר היינו ביטול מקח, ורצה לחלק בין קרקע למטלטלין, אבל אין כן דעת רוב הראשונים, עי' בב"י ובאחרונים, ובשו"ת רב פעלים ח"ג חו"מ סימן יג דן בשנים שקיבלו סחורה מסוכן אחד וכשפתחו הכולותיהם מצאו שאצל אחד חסר מהסחורה ובאותה מדה יש אצל השני יתרון, אם ובאיזה אופן צריך להודיע לסוכן או לחבירו, עיין שם שהעלה בזה כמה צדדים.

⁸² סמ"ע שם ב

⁸³ וכתב הסמ"ע דלא דמי לאונאה שנתנו חז"ל שיעור בכדי שיראה, דשאני הכא דטעותו ידוע ודומה להחזרת גזילה שאין לה זמן, ע"כ. והב"ח כתב שאם נודע לו הטעות ושתק ונשתמש בו וכיוצא בזה דגלי דעתיה דלא קפיד הוה מחילה ושוב אינו יכול לחזור. ומשמע דלאו דוקא נשתמש אלא בשתיקה שיש בה גלוי דעת דלא קפיד הוי מחילה, וצ"ע.

⁸⁴ באה"ט סימן רכו ס"ק לו בשם בני חיי

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

אם אין יכולים להשלים הטעות, דעת רוב הפוסקים⁸⁵ שהמקח בטל.

וכבר התבאר בקידושין דף מב: שהמוכר לחבירו⁸⁶ קרקע במדה⁸⁷, ונמצא חסר מהמדה אפילו כל שהו, ואין לו להשלים בקרקע לצדו, יש אומרים⁸⁸ שהוא מקח טעות, ויש אומרים⁸⁹ שהמקח קיים ומחזיר הטעות הטעות, המקח קיים. והעיקר כדעה ראשונה.

לפיכך גם יתומים שחלקו במידה קרקע, או במידה משקל ומנין, מטלטלים, ונמצא חסר בטלה החלוקה.

יג. דאמר איהו שדאי בה כדאבעי לה ואיגלאי מילתא דלא שדא בה כדאבעי לה

אין דין אונאה⁹⁰ בשכירות פועלים, בין בעבודת מטלטלין ובין בעבודת קרקע, שדומה לקונה עבד לזמן⁹¹.

⁸⁵ עיי' ב"י ריש סימן רלב שהביא דיעות הראשונים בזה, ונראה כן דעת הרמב"ם והרמב"ן והר"ן והרא"ש. ודעת הרשב"א שלעולם המקח קיים ואפילו אינו יכול להשלים מחזיר האונאה, עיין שם, ועיי' ביאור הגר"א ובחידושי רעק"א. ובסמ"ע סק"ב כתב כדעת רוב הפוסקים, שאם מכר לו קרקע במדה וחסרה חצי אמה, אם אין למוכר להשלים מקרקע שבצדה, המקח בטל ולא דמי לאומר כור עפר מדה בחבל אני מוכר לך דמנכה לפי מה שנחסר, דשאני התם שאמר לו מדה בחבל, והו"ל כאומר בפירוש שמוכר לפי המדה. ועיי' מחנ"א דיני אונאה סימן כג. ובאבן האזול פרק יב ופרק טו מה' מכירה מפרש בדעת הרמב"ן שאע"פ שאינו יכול להשלים יכול להחזיר חלק מהמעות, ואף בסאה זו הדין כן, ורק כשקנה דבר מסוים כגון בהמה או כלי בסלע זו, ששני הדברים אינם ניתנים להשלמה, בזה המקח בטל, עיין שם.

⁸⁶ שו"ע ונו"כ הו"מ רלב א

⁸⁷ עיין פתחי חושן חלק ח פרק יד הערה קמא בהרחבה שיטות הראשונים בזה

⁸⁸ שבמכר לו קרקע ואמר לו שהיא ארוכה כ' אמות, וחסירה חצי אמה ואין לו להשלים מקרקע שבצדה, המקח בטל לגמרי, ופירש"י כאן שאין זה כשאר אונאות שבפחות משתות מחיל איניש, דהתם אין כל אדם יכול לצמצם הדמים, אבל טועה במדה טעות הוא ואדעתא דהכי לא עביד, וכן פירש"י בב"מ דף נו ע"ב, וברשב"ם (ב"ב דף צ ע"א) כתב ג"כ דהוי מקח טעות. מובא בסמ"ע א ב

⁸⁹ דעת הרשב"א והר"י מיגש דאף בא"א להשלים קנה ומחזיר הטעות דיש קנין לחצאין וכן מוכר שדה ונמצאת חציו גזולה ועיין הרשב"א הביאו ב"י סי' ר' העתקתיו בגליון שם ס"ז בהגה ועיין לעיל סי' קפ"ב ס"ח ועיין במ"ל סוף הל' זכ"י ובמהנה אפרים הל' זכ"י עיי' א'. חיי רע"א משם על סמ"ע ב

⁹⁰ שו"ע ונו"כ רכו ל"ג

⁹¹ והרי הוא כקרקע, (כשם שאין אונאה במכירת קרקעות ועבדים, ואפילו ביותר משתות אינו חוזר ואף אינו מחזיר אונאה, ה"ה בשכירות, ולדעת הפוסקים שבקרקע יש אונאה ביותר ממחצה, ה"ה בשכירות פועל, ופשוט שאיסור אונאה יש בשכירות.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

במה דברים אמורים⁹² בשכיר יום, אבל בקבלן בעבודת מטלטלין, יש אמורים⁹³ שיש דין אונאה, וקבלן בעבודת קרקע אין בו דין אונאה, ולשיטה זו, אם שכרו בקבלנות לזרוע חטים בקרקע, הרי זה ספק⁹⁴ אם הולכים אחר מלאכת זריעת החטים ודינו כקבלן במטלטלין, או אחר הקרקע ודינו כקבלן בעבודת קרקע⁹⁵. לפיכך אין מוציאין מיד הנתבע, וכן אין משביעין אותו אלא היסת, מפני הקרקע שיש כאן.

**יד. אם השרישו קודם לעומר עומר מתירן ואם לאו אסורין
עד שיבא עומר הבא לא צריכא דחצדינהו וזרעינהו קודם
לעומר ואתא ליה עומר וחליף עילויהו ולא אשרוש קודם
לעומר**

אסור לאכול⁹⁶ חדש מתבואת חמשת המינים והם: חיטה, שעורה, כוסמת⁹⁷, שיפון, ושבולת שועל, עד שיקרב העומר שהוא בט"ז בניסן ובזמן הזה, שאין

⁹² שו"ע ונו"כ שם לו

⁹³ ביאר הסמ"ע שאין עליו שם עבד משום שיכול לגמור המלאכה אימת שירצה. ובתרוה"ד (סימן שגג) משמע שאע"פ שפסקו השכר בקבלנות, ואינו משועבד בשעות ובזמן מסוים למלאכתו, אם קצין עמו זמן לגמור השכירות, נדון כעבד, וכן משמע בנה"מ

⁹⁴ שו"ע ונו"כ ש' לד'

⁹⁵ , והוא בעיא דלא איפשיטא בגמרא, ופסק בשו"ע שאין מוציאין מיד המוחזק. וכל זה לפירוש הרמב"ם בהך בעיא דאירי ששכרו לזרוע שדה כראוי לה והזריעה משל בעל השדה, וזריעה כראוי לשדה כזו צריכה שיש סאין וזרע רק חמש, וכתב בנה"מ (סק"כ) שאם זרע כראוי לה אלא שנתאנה בדמי השכירות של מלאכת הזריעה, פשיטא דהוי כקבלן דקרקע, שהרי עיקר השכירות היא בקרקע, וגם המאירי כתב כן מטעם דהואיל ונמכר עם הקרקע הרי הוא בכלל קרקע, וסיים שיש שנסתפקו בכך. ובנה"מ (שם) כתב עוד פירוש, דאירי ששכרו לזרוע שדה בו' זהובים, וכן נשכרים כל הפועלים, אלא ששדה זו צריכה זריעת שש סאין ובעל השדה טעה ואמר לו לזרוע חמש, ואף על פי שלא פשע השכיר ועשה כמו ששכרו, מ"מ יש כאן אונאה, שמה שאר פועלים נוטלים ו' זהובים מפני שזורעים שש סאין, וזה שלא זרע רק חמש לא היה צריך לקבל רק חמש זהובים, ובזה מיבעיא בגמ' כיון שהאונאה היתה בשיעור הזריעה, אם נדון כשכירות קרקע או כשכירות מטלטלין, ועי' אבן האזל (פרק יג מה' מכירה) מ"ש על דברי הנה"מ. ושאר הראשונים פירשו הגמרא באופנים אחרים, עי' רש"י ותוס' ורמב"ן ורשב"א, ולשיטתם לא אירי כלל בדין אונאה בשכירות, ולכאורה נראה בדעתם דס"ל שאין לחלק כלל בין קבלן דקרקע לקבלן דמטלטלין, ובשניהם יש דין אונאה, מיהו לדעת הרמב"ן והרשב"א בלא"ה אין דין אונאה אפילו בקבלן דמטלטלין, וכמ"ש לעיל, ונראה שמספיקא דינא לא יצא ויכול המוחזק לומר קים לי.

⁹⁶ רמב"ם מאכלות אסורות פ"י ה"ב - ג ושו"ע יו"ד רצ"ג סעי' א

⁹⁷ עיין תשובות והנהגות ח"א שב דכוסמת הנמכר היום בחנויות אינה מחמשת המינים אלא היא מין קטניות וכן "קוואקר" שלנו י"א שאינו שיבולת שועל ועיין אנציקלופדיה תלמודית כרך ז ערך דגן שבאנגלית חיטה

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

עומר, עד שיעבור יום ט"ז בניסן שנאמר ולחם וקלי וקרמל לא תאכלו עד עצם היום הזה וכל האוכל כזית חדש קודם הקרבת העומר לוקה מן התורה ואם אכל לחם וקלי⁹⁸ וקרמל⁹⁹ כזית¹⁰⁰ מכל אחד ואחד לוקה שלש מלקיות שנאמר ולחם וקלי וקרמל לא תאכלו מפני השמועה למדו ששלשתן בלאוין חלוקין זה מזה¹⁰¹.

כל תבואה¹⁰² שהשרישה קודם הקרבת העומר אע"פ שלא נגמרה אלא אחר שקרב מותרת באכילה משקרב העומר אבל תבואה שלא השרישה קודם לט"ז בניסן, אע"פ שהיתה זרועה קודם שקרב העומר הרי זו אסורה עד שיבא העומר הבא ודין זה בכל מקום ובכל זמן מן התורה: וזמן השרשה¹⁰³ י"א דהיינו שנזרעה שבועיים¹⁰⁴ ויותר¹⁰⁵ קודם הקרבת העומר ואז ניתן בהקרבת

היא Wheat שעורה Barley כוסמין הם Ricewheat שבולת שועל Oats (ולדעת הערוך secale בלטינית) שיפון Rye (ולדעת הערוך Triticum spelta בלטינית)
⁹⁸ גרעינים של חמשת המינים הנ"ל הקלויין באור שאף על פי שלא עשה פת מן התבואה ולא טהנה ולא רקדה חייב גם עליהם (חינוך מצוה שד"מ"ב סי' תפ"ט ס"ק מח)

⁹⁹ היינו שנתמולל ביד ולא הובהב באור (שם מז) ועיין פירושים נוספים על קלי וקרמל ברש"י מנחות סד ע"ב ד"ה כרמל וכריתות ד ע"ב ד"ה כרמל וברנמ"ה כריתות שם ע"פ התרגום שבועמר כתב פריכין ורכיכין ובהדש כתב פריכין ולא כתב רכיכין ועי' בארוכה על פי' רנמ"ה בבאור ר"י פרלא רס"ג שם. ובחינוך מצוה שה.
¹⁰⁰ "נראה לי כיון דאיכא לאו בפני עצמו בלחם, א"כ לוקין על כזית לחם ואין משגיחין כמה קמה בפת, כגון אם הלישה עבה ואין בה פת כזית ויש קמה יותר מכזית מ"מ אין לוקין כיון דאין בלחם כזית, ומ"מ אפשר לחלק, כיון דבאמת התורה אסרה ג"כ קמה, דאפילו קלוי וקרמל שלא נטחן, א"כ וכי בשביל שנעשה פת מגרע גרע ויצא מכלל קמה, כיון דבאמת יש כזית קמה נהי דאינו חייב משום פת מ"מ חייב כמו שאוכל כזית קמה וכן להיפך אם הלישה רכה ויש כזית פת ואין כזית קמה, רק עם המים יש כזית דהבלילה היא רכה מ"מ חייבים מלקות, כיון דיש בפת כזית והתורה אסרה לחם, כמו גבי מצה דיוצא בכזית מצה. ואין משגיחין בקמה אלא גבי חלה, דהשיעור הוא דוקא קמה כמבואר בהלכות חלה. אבל בצק שלא נאפה דאינו חייב משום ולחם, רק כיון דאוכל הקמה של חדש, בודאי צריך כזית קמה. ואם ליכא כזית קמה אע"ג דבצק עם המים יש כזית מ"מ אינו חייב, כיון דלאו בכלל הלאו דלחם רק מחמת קלוי וקרמל דהיינו תבואה, צריך כזית בתבואה ואין המים שבבלילה מצטרף" (מנחת חינוך מצוה שג אות יא)

¹⁰¹ וכתב במנחת חינוך שם אות י' ונראה לי כיון דכל אחד הוא לאו בפני עצמו (לרמב"ם) והוה ליה שלשה שמות, א"כ אם אכל לחם צריך להתרות בו משום הלאו דלחם",
¹⁰² שם ה"ד וסעי' ג

¹⁰³ שדי חמד מערכת חמין ומצה סי' י אות טז
¹⁰⁴ ומקצת היום של השרשה ככולו שאנ"א שם, וכ"כ המנ"ח מצוה רמו ושג אות ד. אמנם דעת הנוב"י תניינא או"ח סי' פד שדוקא אם השיעור שלשה ימים, אמרינן מקצת היום ככולו אבל אם השיעור שתי שבתות, מכיון שלא הוזכר שם ימים כלל, אלא שבתות, אין בו הדין של מקצת היום ככולו ועיין חזון איש שביעית סי' כו ס"ק ב שדחה דעת הנוב"י

¹⁰⁵ נקודות הכסף ודגול מרבבה שם ובנודע ביהודה תנינא או"ח פד

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

העומר ולכן אם נזרעה בתוך שבועיים לפני הקרבת העומר אין העומר מתירה וי"א שזמן השרשה הוא ג' ימים¹⁰⁶ ובשעת הדחק¹⁰⁷ כגון שלא נמצאו אלא מחיטים אלו לעורך מצת מצוה אפשר להקל בזמן הזה כשיטה זו בתבואת חו"ל¹⁰⁸.

תבואה שהשרישה אחר העומר¹⁰⁹ וקצרה זרע מן החטים בקרקע ואחר כך ובשעת העומר הבא עדיין החטים בקרקע ולא התחילו עדיין לשרש הרי אלו ספק אם התירן העומר כאילו היו מונחין בכד או לא יתיר אותן מפני שבטלו בקרקע לפיכך אסורים ואם לקט מהם ואכל אינו לוקה ומכין אותו מכת מרדות.

י"א¹¹⁰ שהשרשה זו צריכה להיות קודם קצירת העומר, שכיון שהיתר קצירה תלוי בקצירת העומר לכן אף ההשרשה צריכה להיות קודם הקצירה, ואם השרישה בין קצירה להקרבה, הרי התבואה אסורה בקצירה עד קצירת העומר של שנה הבאה, אף על פי שבאכילה מותרת כבר לאחר הקרבת העומר של עכשיו, וי"א¹¹¹ שההבאה מתרת אף הקצירה והשרשה זו דיה שתהיה קודם הקרבת העומר, אף לאחר קצירתו.

וכן שיבולת¹¹² שהביאה שליש מלפני העומר ועקרה אחר העומר וחזר ושתלה והוסיפה התוספת אוסר העיקר שהותר שהרי זה ספק אם תהיה אסורה מפני התוספת עד שיבא העומר הבא או לא תהיה אסורה שהרי השרישה קודם העומר.

¹⁰⁶ ש"ך שם ס"ב ב בשם התרומת הדשן

¹⁰⁷ ועיין בשו"ת מנחת יצחק ח"ו סי' מג שצירף עוד סיבה להקל במדינת ענגלאנד (אנגליה) יותר מבשאר מקומות, ע"פ המהר"ם שיק (יו"ד סי' רצ"ב) שכתב ראייה ברורה לדברי התה"ד מדברי הרא"ש (בפיה"מ פ"ב דכלאים מ"ג) "דאיתא ימתין לה עד שיתליע, ואיתא בירושלמי עד כמה מתלעת עד שתהא בארץ ג' ימים במקום הטיט ולא במקום הגריד, ופי' הרא"ש שם דפירושו דבארץ לח מתפשטין הימנו שרשים דקים אדומים כתולעת ולכך כשמהפכין מתים השרשים, וסיים וזוה נראה שאין כל הזרעים וכל התבואות שווין ואין כל המקומות שווין ולכה"פ מידי ספיקא לא נפקא עכ"ד, ואם כן מדינת ענגלאנד הנתברך בגשמים מרובים בודאי הארץ לחה ונקלט במהרה מבשאר מקומות ומידי ספיקא לא נפקא וכדעת המהר"ם שיק ויש להתיר בחדש בזה"ז ובשעת הדחק"

¹⁰⁸ ואם ודאי הושרשה תוך ג' ימים אפשר להקל אף בתבואת ארץ ישראל (שו"ת חת"ס יו"ד סי' ק)

¹⁰⁹ שם ה"ה וסעי' ד

¹¹⁰ שאג"א שם סי' ד וה, עי"ש בארוכה

¹¹¹ אור שמח שם וקודם העומר שכתב הרמב"ם ר"ל קודם הבאת העומר, וזהו שסיים הרמב"ם שם כדרך שאסור לאכלה

¹¹² שם ושם סעי' ה

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

אסור לאכול חדש¹¹³ אף בזמן הזה, בין לחם בין קלי בין כרמל, עד תחלת ליל י"ח בניסן. ובארץ ישראל, עד תחלת ליל י"ז בניסן.

---

¹¹³ שו"ע או"ח סי' תפט סעי' י

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה
<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

